

TERMINOLOŠKI KANDIDAT: VSEŽIVLJENJSKA KARIERNA ORIENTACIJA

Vprašanje poslano: 23. 2. 2015

Datum odgovora: 4. 3. 2015

OPIS TERMINOLOŠKEGA PROBLEMA:

Prosim za presojo termina *vseživljenjska karierna orientacija*, ki ga zadnja leta uporabljajo Zavod RS za zaposlovanje, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Center za poklicno izobraževanje RS in drugi, ki so z njimi povezani.

Angleški termin za ta pojem, ki označuje več dejavnosti, ki posamezniku olajšajo odločitve glede izobraževanja ali izbire poklica, je *career guidance*. Zlasti sestavina *orientacija* v slovenskem ustrezniku ni primerna ne vsebinsko ne jezikovno. Deluje namreč neosebno in direktivno (v smislu dajanja smeri). Tako npr. Slovar tujk (CZ 2002) *orientacijo* razloži kot 'ugotavljanje lege, položaja glede na kako točko ali smer«, v Slovenskem pravopisu (SAZU 2001) pa sta ob *orientaciji* navedena nevtralna izraza *usmerjenost* in *naravnost*.

Predlagam, da se *karierna* nadomesti z zvezo *poklicna pot*, *karierna orientacija* pa z zvezama *razvoj poklicne poti* ali *vodenje poklicne poti*. Izraza sta slovenska, razumljiva, izražata osebni odnos med svetovalcem in svetovancem in hkrati pozitivno naravnost k razvoju človekove osebne ali poklicne poti (kariere).

MNENJE SEKCIJE ZA TERMINOLOŠKE SLOVARJE

Pri preverjanju termina *karierna orientacija* smo med prvimi zadetki na spletu našli na [Terminološki slovarček karierne orientacije](#) (2011), pri katerem je sodelovalo 12 strokovnjakov iz različnih strok, ki so definirali 54 pojmov s področja *karierne orientacije*. Osrednji pojem – *karierno orientacijo* – so opredelili kot 'storitve ali službe in dejavnosti, ki pomagajo posameznikom sprejemati odločitve o izobraževanju, usposabljanju in poklicu ter jim omogočajo vodenje njihovih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih'. V uvodu v slovar (str. 3) je poudarjeno, da angleškemu terminu *guidance* ustreza slovenski termin *svetovalno delo*, katerega ena od zvrsti je *karierna orientacija* ali *karierno svetovalno delo*. Ta sopomenskost je utemeljena s tem, da »v nekaterih institucijah svoje dejavnosti ne imenujejo "orientacija", temveč "svetovanje"« (Terminološki slovarček karierne orientacije, str. 13).

Ideja za slovar je bila očitno spodbujena s projektom, imenovanim *Nacionalna koordinacijska točka za vseživljenjsko karierno orientacijo*, ki se izvaja na Zavodu RS za zaposlovanje. Projekt je financiran iz sredstev Evropskega socialnega sklada. V uvodu v slovar (str. 5) je zapisano: »Izraz karierna orientacija smo v Sloveniji začeli uporabljati po letu 2005 kot izraz, ki je v širšem kontekstu nadomestil izraz poklicna orientacija. Na ravni Evropske unije se izraz karierna orientacija uporablja od leta 2004, ko je bila sprejeta Resolucija o karierni orientaciji.«

Zelo zanimiv je razvoj pojma, ki ga danes večinoma označuje termin *karierna orientacija*. V slovenskem kontekstu je bil pred 20 leti aktualen pojem, imenovan *poklicno usmerjanje*, ki je spadal na področje šolstva. Sčasoma se je pojem razširil in danes ne zadeva več le učencev osnovnih in srednjih šol, temveč tudi študente, brezposelne, zaposlene in odrasle udeležence izobraževanja. V drugi polovici 90. let prejšnjega stoletja ga je nadomestil termin *poklicna orientacija*. Na spremembo vsebine pojma pa niso vplivale samo spremenjene razmere v državi (npr. porast brezposelnosti), ampak tudi pristop Slovenije k Evropski uniji, v okviru katere je bila leta 2004 sprejeta resolucija z angleškim naslovom *Resolution of the Council and of the representatives of the Member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe*, ki je pojem definirala tako:

Orientacija se v kontekstu vseživljenjskega učenja nanaša na vrsto aktivnosti, ki državljanom v vseh starostnih obdobjih in na katerikoli točki njihovega življenja omogočajo identifikacijo njihovih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica. Poleg tega jim omogoča vodenje svojih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih, v katerih se teh kompetenc in sposobnosti naučijo in/ali jih uporabljajo (Terminološki slovarček karierne orientacije, str. 5).

Karierna orientacija je širši pojem kot *poklicna orientacija*, pravzaprav *poklicna orientacija* skupaj z *izobraževalno orientacijo* tvori *karierno orientacijo*. Ni pa povsem enotno stališče, ali je tudi *osebna orientacija* del *karierne orientacije*. Več o vseh treh vrstah orientacije gl. npr. v Terminološkem slovarčku karierne orientacije (2011, str. 10) in v diplomskem delu M. Goršak [Strokovno usposabljanje za poklicno orientacijo](#) (2011).

Da se termin vse bolj uveljavlja, ugotavlja J. Muršak v svojem slovarju z naslovom [Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja](#) (2012, str. 35): »V zadnjem času se vse bolj uporablja tudi pojem karierna orientacija, ki pa ni omejena le na obdobje šolanja, pač pa je razumljena kot vseživljenjski proces«. Podobno ugotavlja avtorica diplome [Strokovno usposabljanje za poklicno orientacijo](#), v kateri v opombi 2 na str. 10 zapiše: »Za namen diplomske naloge bom za prevod termina guidance v povezavi s področjem trga dela in zaposlovanja uporabljala izraz orientacija, ki se tako v praksi kot literaturi najpogosteje uporablja«.

Pogostnost termina *karierna orientacija* oz. *vseživljenjska karierna orientacija* (sestavina *življenjski* je očitno arbitrarna in le poudarja, da je to proces, ki traja vse življenje in ni omejen samo na posamezna obdobja) potrdi tudi brskanje po spletu. Kot omenjate že sami, je aktualen v dokumentih institucij, ki sodelujejo z Zavodom RS za zaposlovanje. Poleg tega se pojavlja tudi v znanstvenih člankih, npr. [Pomen in izhodišča vseživljenjske karierne orientacije](#) (D. Grcić, 2011), v diplomah, npr. [Karierno svetovanje – Slovenija v primerjalni perspektivi](#) (I. Čibej, 2010), [Vloga učiteljev pri poklicni orientaciji mladostnikov v osnovni in srednji šoli](#) (T. Strnad, 2012). Termin *vseživljenjska karierna orientacija* je uporabljen tudi v [Zakonu o urejanju trga dela](#) (Uradni list RS, št. 80/2010).

Sestavine, ki so etimološko sorodne s slovenskim izrazom *orientacija*, so deli terminov tudi v drugih jezikih, npr. francoskem (*orientation scolaire et professionnelle* – izobraževalna in poklicna orientacija), španskem (*orientación Educativa y Profesional* – izobraževalna in poklicna orientacija), portugalskem (*orientação profissional* – poklicna orientacija), italijanskem (*orientamento scolastico professionale* – izobraževalna in poklicna orientacija) v Italiji), romunskem (*orientare scolara si profesionala* – izobraževalna in poklicna orientacija) (S. Niklanovič, 2008, Terminološka vprašanja

vseživljenjske karierne orientacije. V: Javrh, P., (ur.), Vseživljenjsko učenje in strokovno izrazje. Ljubljana: Pedagoški inštitut, str. 131).

Kljub temu da SSKJ in Slovenski pravopis *orientacijo* preusmerjata na nevtralna izraza *usmerjenost* in *naravnost*, to za terminologijo ni zavezujoče. Mednarodni izrazi so v terminologiji pogosti, ker so učinkovita poimenovalna rešitev z vidika obvestilnosti. To dokazuje tudi zveza *profesionalna orientacija*, ki je vključena v SSKJ. Zveza je označena kot termin s področja šolstva in označuje 'svetovanje, pomoč pri izbiri najustrežnejšega poklica'.

Glede na pregledano, je termin *karierna orientacija* oz. *vseživljenjska karierna orientacija* v rabi ustaljen. Načelo ustaljenosti pa je eno temeljnih terminoloških načel. Omogoča namreč nemoteno sporazumevanje, ki je temeljna naloga terminologije. Med drugimi terminološkimi načeli velja izpostaviti še načelo gospodarnosti (enobesedni termini imajo prednost pred večbesednimi) in načelo jezikovnosistemske ustreznosti (vključitev termina v sistem slovenskega jezika).

Sodelavci Sekcije za terminološke slovarje v okviru terminološke svetovalnice odgovarjamo na vprašanja o konkretnih terminoloških problemih na podlagi informacij, ki jih o terminološkem problemu dobimo od strokovnjaka oz. do katerih lahko pridemo sami. Pri svetovanju upoštevamo načela terminološke vede, zlasti omenjena tri, torej načelo ustaljenosti, gospodarnosti in jezikovnosistemske ustreznosti.

Naša vloga je z vidika oblikovanja terminologije večja, kadar se strokovnjaki na nas obrnejo, ko poimenovanja za posamezen pojem še ni ali pa je šele v fazi uveljavljanja. Takrat predlagamo nov termin (prim. [vzvratni avtosedež](#)). Kadar pa nas strokovnjaki sprašujejo o ustreznosti ustaljenega poimenovanja (prim. [stresni test](#), [kovč](#)), praviloma svetujemo, da takega termina ni smiselno zamenjati, in sicer zato, ker prepozna jezikovna intervencija praviloma ni učinkovita. Oblikovanje terminologije je predvsem stvar terminološkega dogovora med strokovnjaki. Kadar se ti na nas obrnejo pravočasno, so naši predlogi lahko koristni, v nasprotnem primeru sicer lahko poudarimo manjšo primernost termina, vendar to strokovne rabe ne spremeni.

Sodelavci Sekcije za terminološke slovarje se strinjamo, da je v primeru termina *vseživljenjska karierna orientacija* oz. *karierna orientacija* prišlo do terminološkega dogovora med različnimi strokami in institucijami, zato menimo, da poskus zamenjave termina ne bi bil uspešen in ni v skladu z načeli terminološke vede.